

Я.П. Цецик

ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЧОРНОСОТЕНЦІВ НА ВОЛИНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. У ДОКУМЕНТАХ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті досліджено документи, які відображають роль російських чорносотенців у загостренні міжнаціональних і міжконфесійних взаємовідносин на Волині на початку ХХ ст. З'ясовано вплив Російської православної церкви у пропаганді ідеології Союзу руського народу в регіоні. На основі аналізу періоджерел проаналізовано основні напрями діяльності чорносотенців у Волинській губернії на початку ХХ ст.

Ключові слова: Волинська губернія, чорносотенці, католики, євреї, німці, міжконфесійні взаємовідносини, ідеологія.

Актуальність статті. Обрана для дослідження проблема є багатогранною. Адже завдяки підтримці з боку органів влади Російської імперії і православного духовенства чорносотенний Союз руського народу (СРН) відіграв важливу роль у політичному житті Волині.

Джерельну базу дослідження становить цикл статей, які були опубліковані на сторінках «Почаївського листка», який з 1906 р. став рупором пропаганди чорносотенної ідеології на Волині.

Мета статті: на основі аналізу публікацій у названому виданні з'ясувати роль російських чорносотенців у загостренні міжнаціональних та міжконфесійних взаємовідносин на Волині напередодні та на початку Першої світової війни.

На початку ХХ ст. у результаті посилення русифікаторської політики Російської імперії у багатьох регіонах держави спостерігалось ускладнення міжетнічних взаємовідносин. Не стала винятком і Волинська губернія. У краї проживали представники різних етногруп, що було зумовлено особливостями історичного та геополітичного розвитку регіону. Це великою мірою впливало на етноконфесійні взаємовідносини. Основну етнічну групу населення Волині складали представники титульної нації – українці, абсолютна більшість із яких проживала у сільській місцевості. Другою за чисельністю етнічною групою населення були євреї, яких у краї налічувалося 548 тис. осіб, третьою – поляки, четвертою – німецькі колоністи. Етнічні росіяни йшли лише п'ятими, і на Волині їх проживало всього близько 38 тис. осіб.

Варто зазначити, що у той час на Волині проживало 11 % усіх євреїв Російської імперії. Це пояснюється наявністю штучно створеної російськими урядами «смуги осілості» для представників цієї етнічної групи. В її межах вони могли відносно вільно проживати, але й тут проти них застосовувалися певні обмеження, які посилювалися наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Наприклад, їм було заборонено купувати чи орендувати землю, вони також часто відчували ущемлення щодо вибору конкретного місця проживання [1, с. 52].

Після оприлюднення Миколою ІІ маніфесту 17 жовтня 1905 р. у Російській імперії розпочали легальну діяльність різні політичні угруповання. Восени того ж року було утворено СРН – чорносотенну партію, яка незабаром здобула лідируючі позиції у чорносотенному монархічному русі в імперії.

З моменту свого утворення це політичне об'єднання проводило активну наступальну діяльність на українських землях. Незабаром Волинь стала одним із

провідних центрів чорносотенного руху в імперії. Лави волинських чорносотенців налічували понад 100 тис. осіб. Ключову роль у посиленні позицій СРН відіграла Російська православна церква (РПЦ). Так, Почаївська Лавра стала центром пропаганди чорносотенної ідеології у краї, а її архимандрит Віталій – лідером місцевих чорносотенців.

На початку ХХ ст. у друкарні Почаївської Лаври було надруковано десятки тисяч чорносотенних брошур, журналів, на сторінках яких не лише пропагувалася ідеологія чорносотенного руху, а й було розпочато агресивну кампанію з дискредитації німецьких колоністів, поляків, євреїв тощо.

У Державному архіві Рівненської області зберігається значна кількість документів, дослідження та аналіз яких дозволяють об'єктивно дослідити діяльність чорносотенців на Волині на початку ХХ ст. Особливе місце серед таких джерел займає «Почаївський листок», який із 1906 р. став пресовим органом СРН у краї. На його сторінках систематично публікувалася велика кількість статей не лише пропагандистського характеру, а й мали місце матеріали, у яких дискредитувалися іудеї, поляки, німецькі колоністи.

На початку ХХ ст. на сторінках досліджуваного видання було опубліковано цикл статей яскраво вираженого антинімецького й антипротестантського спрямування. Ці тенденції різко посилювалися з початком Першої світової війни. Ось заголовки деяких публікацій: «Волинська штунда та її зв'язок з Німеччиною» [2, с. 5-6], «Німецькі колонії» [3, с. 5-10], «Німецький захист російського баптизму» [4, с. 5-6], «Шваби чи австрійці» [5, с. 7], «Німеччина набагато гірше татарщини чи тевтони наших днів» [6, с. 13-15].

Це – незначна частина з антинімецького циклу статей, опублікованих у «Почаївському листку» впродовж січня-лютого 1915 р. Спільним у них є шквал безпідставних звинувачень німецьких колоністів Волині з боку чорносотенців у підриві суспільного устрою держави, зв'язках з Німеччиною, з якою Росія перебувала у стані війни. Автори цих статей не навели жодного вагомого доказу на користь своєї правоти. Ключовими аргументами, якими оперували чорносотенці, була етнічна та конфесійна приналежність аграрних колоністів. Адже більшість волинських німців були протестантами, а з цим не могла змиритися російська влада й РПЦ. З цього приводу в одній із статей було відзначено: «Штундо-баптизм – авангард германізму. Це беззаперечна істина, в яку, на жаль, впродовж десятиліть не хотіли вірити наша влада й прогресивне суспільство, дивлячись на цей рух крізь рожеві окуляри свободи совісті. Заплющують очі на це найбільше зло навіть і нині, під час титанічної війни православної Росії й слов'янства з протестантською Німеччиною» [4, с. 4].

Чорносотенці спільно з діячами РПЦ на сторінках свого пресового органу активно використовували той факт, що країна була у стані війни з Німеччиною, тому теза про зв'язок колоністів із ворожою державою хоча й абсолютно бездоказова, присутня у більшості статей. Власне, про аргументацію й хоча б якусь доказовість чорносотенці – провідники тогочасної пропагандистської політики імперії, не дбали – головне було висунути звинувачення.

Одночасно з цим протестантські течії визначалися як ворожі Росії конфесії. Чорносотенці не брали до уваги ту обставину, що абсолютна більшість німецьких колоністів проживали у сільській місцевості і взагалі не брали участі у суспільно-політичному житті регіону. Публікації подібного змісту та конфронтаційний характер взаємовідносин між протестантами й РПЦ, що підігривався останньою, створювало підґрунтя для загострення російсько-німецьких взаємовідносин на Волині.

Як уже зазначалося, третю за чисельністю етнічну групу населення тогочасної Волинської губернії склали поляки. Незважаючи на намагання багатьох російських

урядів послабити позиції польської аристократії, вона й надалі продовжувала відігравати провідну роль серед великих землевласників регіону. На початку ХХ ст. поляки становили понад 75 % поміщиків Волині. А серед власників величезних латифундій їх відсоток був ще вищим. Тому чорносотенці у протидії полякам-католикам вдало використовували традиційно негативне ставлення селян до поміщиків. Одним із напрямів їх діяльності було формування саме негативного образу поміщика поляка-католика, який свідомо принижував і «знущався» з православних селян. Другим важливим аргументом була конфесійна приналежність поляків Волині. Саме на цьому спекулювали чорносотенці, звинувачуючи католиків у тому, що ті глумляться на православною вірою.

Антипольська тематика постійно була присутня на сторінках чорносотенного «Почаївського листка». Впродовж 1906 – 1916 рр. у ньому було надруковано величезну кількість статей яскраво вираженого антипольського й антикатолицького спрямування. Їх дослідження та неупереджений аналіз дають змогу з'ясувати причини їх публікації.

Багато з них було присвячено звинуваченню поляків, а особливо ксьондзів у протидії діяльності РПЦ й налаштуванню проти православних священиків місцевого населення, насамперед католиків. Яскравим прикладом цього є стаття під назвою «Що говорив у Думі єпископ Холмський Євлогій про ставлення католиків до православних». У ній стверджувалося, що ксьондзи чинили всілякі перепони діяльності священиків РПЦ на Холмщині. Одночасно з цим ним було наголошено на, тому, що російська влада цілком правомірно віддала римо-католицький костел православної церкві [7, с.136-137].

Щодо кількості антипольських й антикатолицьких статей, то вони публікувалися майже у кожному номері досліджуваного видання, а в окремих номерах і по декілька. Так, лише № 9 «Почаївського листка» за 1906 р. було опубліковано три таких статті. В одній з них під назвою «Кара Божа за зраду православ'ю» відзначалося, що ксьондз проповідував своїм парафіянам, і не лише їм, а й декому з православних, що незабаром «Волинська губернія ввійде до складу польського королівства, що у Варшаві буде польський король, католики будуть поміщиками, а православні селяни будуть виконувати панщину». Під впливом цих проповідей міщанин М. А. Шишковський, дружина якого була католичкою, «зрадив православ'ю і був прийнятий ксьондзом у лоно католицької церкви», але приблизно через півтора місяці після цього він «у страшних муках... помер» [8, с. 69-70]. В іншій статті цього ж номера під назвою «За чужими погналися, а своїх не вберегли» зосереджувалася увага на тому, що польські ксьондзи з весни 1905 р. після видання Маніфесту Миколи II від 17 квітня 1905 р. «Про свободу віросповідань» намагалися «негідними методами заманити православних в костел». Однак вони не лише не досягли своєї мети, а навпаки понад 70 ксьондзів у Польщі утворили товариство «Мавріавітів» й розпочали критикувати та засуджувати «розкішне, заможне життя ксьондзів» [9, с. 70]. Автор даної статті намагався довести, що католицька церква послаблюється через внутрішні протиріччя. Суперечливим у ній є той факт, що після 1905 р. на Волині кількість католиків зростала, й не лише за рахунок міграції населення: частина православних переходила у римо-католицьку віру, що негативно позначалося на позиціях РПЦ. В іншій статті з цього ж номера під назвою «Фанатизм ксьондза» ішлося, що у Мінській губернії місцевий ксьондз, якого запросили до хворої старої жінки, дізнавшись, що її дочка вийшла заміж за православного, замість виконання релігійного обряду в її помешканні наголосив: «Хай буде проклята та мати, яка віддає свою дитину заміж за православного, чи віддає своїх дітей у російську школу. Хай буде проклятий той будинок, в якому живе православний і в який не може зайти капелан» [10, с. 7].

Як бачимо, у цих публікаціях поляків звинувачували у тому, що вони пропагують ідею відродження своєї державності та проклинають православних. Звинувачення,

висунуті ксьондзам чорносотенцями, найчастіше були вигаданими, але таким чином автори цих та інших антикатолицьких статей намагалися сформувати образ ксьондза – ворога російської держави й православної віри.

В іншій антикатолицькій статті автор обурювався тим, що «Поляки відповідно до повчань своїх ксьондзів, намагаються звести православних з істинного шляху й осміяти їхню віру. З цією метою вони використовують службу п'ятидесятниці». Й далі автор аналізує проведення церковних обрядів католиками, зауважив, що саме їхні обряди, а не православні суперечать церковним канонам [11, с. 164-165].

Антикатолицька тематика присутня у незліченній кількості статей. Різні за змістом, порушенням кола проблем, ці публікації зводилися до одного спільного знаменника: звинуватити в існуючих у суспільстві негараздах поляків-католиків, а не владу імперії. Намагалися зобразити ксьондзів ініціаторами розпалювання міжконфесійного протистояння, а РПЦ, яка й насправді спільно з чорносотенцями це ініціювала показати лише з позитивного боку.

Обурення чорносотенців викликав збір пожертв на будівництво римо-католицького костелу, а відозви, надруковані з цього приводу, були написані польською мовою. З цього приводу в аналізованому виданні відзначалося, «що росіяни по-польськи не говорять і говорити не будуть» [12, с. 343]. У статті під промовистою назвою «До католиків Віленської, Волинської, Подільської та Холмської землі» на основі вигаданих чи перекручених фактів стверджувалося, що на всіх слов'янських землях римо-католицька віра була силою й неправдою нав'язана населенню. Одночасно ксьондзів звинувачували у тому, що вони налаштовували місцевих селян проти російських поміщиків, які були православними [13, с. 36-37].

Отже, як свідчить аналіз матеріалів, опублікованих у «Почаївському листку», російські чорносотенці спільно з кліром РПЦ ставили перед собою конкретну мету: дискредитувати в очах читачів римо-католиків і поляків. Більшість висунутих їм звинувачень були неправдивими. Безкарність авторів цих публікацій за відверту антипольську пропаганду свідчить, що така діяльність проводилася у контексті урядової політики Російської імперії ізохочувалася органами влади.

Важливу роль у пропагандистській роботі чорносотенців відігравав той факт, що «Почаївський листок» мусили переплачувати всі церковні бібліотеки Волинської губернії [14, арк. 46]. З моменту перетворення досліджуваного видання у рупор пропаганди чорносотенної ідеології на Волині його тираж значно зріс.

Ще однією етнічною групою населення, яка зазнавала постійних переслідувань з боку чорносотенців на Волині, були євреї. Дослідження документів, які відтворюють юдофобський напрям діяльності російських чорносотенців, дозволяє констатувати, що він реалізовувався у руслі урядової політики російської влади щодо цієї етної групи.

Проведений аналіз видань чорносотенців свідчить, що практично у кожному номері публікувалися юдофобські статті. У контексті ідеології СРН формувалися й номери «Почаївського листка». У кожному його номері друкувалися одна або кілька таких статей. Так, в одному з номерів досліджуваного видання було надруковано такі антиєврейські статті: «Жид скаче, а селяни с. Новосілки і села Богданівки плачуть» [15, с. 11], «166 лівих депутатів, жида і село» [16, с. 12], «Знущання євреїв над особистістю християнина» [17, с. 31], «Жидівські каверзи і радість ксьондзів» [18, с. 35-36].

Три вищезазначених публікації були написані одним автором. Його обурив той факт, що 166 депутатів III Думи внесли на її розгляд законопроект, в якому пропонувалося скасувати «смугу осілості» для євреїв в імперії і дозволити їм вільно селитися, де вони вважають за доцільне. З цього приводу селяни одного з сіл «Подільської губернії просять Государя не допустити такого закону» [16, с. 12].

У 2-х публікаціях євреї звинувачувалися в тому, що вони багатіли за рахунок селян [15; 17]. Ще в одній висловлювалося обурення з того, що на кордоні Гродненської та Лонжиської губерній у м. Цеханові євреї за допомогою ксьондзів придбали землю, на якій раніше планувалося будувати церковнопарафіяльну російську школу. Автор робить висновок, що саме євреї спільно з ксьондзами перешкоджали отримувати освіту росіянам [18, с. 35-36].

Це ніщо інше, як спроба вплинути на формування негативного образу євреїв.

У статті під назвою «Що гірше – жид чи німець» її авторка, відома діячка СРН Є. де Вітте обґрунтовувала юдофобську позицію російських чорносотенців тим, «що Європа не вживає ніяких заходів проти того, що вже відбувається у ній і загрожує їй загибеллю, а саме: навалюю жидів», і далі: «Я навіть думаю, що знищення жидів відбувається за допомогою жовтої раси, тому що біла арійська раса виявляється нездатною до того, піддавшись повністю жидівству. Є ще інша навала, яка загрожує Європі і світу: навала німців, які загрожують усім неповноцінним народам поневоленням і бідністю» [19, с. 6].

Чорносотенці у дусі тогочасної внутрішньої політики Російської імперії на сторінках даного пресового органу відверто формували образ єврея-лихваря, ворога держави і православної церкви, звинувачували їх у всіх економічних негараздах, які у той період відбувалися державі.

Значна частина публікацій була присвячена «незаконному», згідно з позицією чорносотенців проживанню євреїв у ряді населених пунктів краю. В одній із них чорносотенець І. Горбик наголосив, що на станції Маневичі (Луцький повіт) проживало багато євреїв, яким там було заборонено селитися. «Ці євреї зазвичай наносять значну шкоду місцевому селянству, тому що єврей, не обманувши, не може жити», – стверджував він. Лише після звернення місцевих членів СРН до поліції деякого з євреїв примусово виселили, але через декілька днів вони повернулися назад. Заможних євреїв поліція взагалі не турбувала [20, с. 23-24]. В інших статтях, зокрема, «Куди діваються губернаторські розпорядження про виселення євреїв?» [21, с. 23], «Жидівські голодранці» [22, с. 23-24] чорносотенці звинуватили місцевих селян і поліцію у тому, що їх підкупили заможні євреї, щоб вони перешкоджали їх виселяти.

Отже, аналіз матеріалів, опублікованих у «Почаївському листку», свідчить, що він є важливим джерелом, яке дає змогу об'єктивно дослідити юдофобську політику російських чорносотенців і РПЦ на Волині на початку ХХ ст.

Таким чином, аналіз «Почаївського листка», який з 1906 р. був пресовим органом СРН на Волині, дозволяє констатувати, що чорносотенці спільно з РПЦ на початку ХХ ст. проводили відверту антиєврейську, антипольську й антинімецьку пропаганду. Ініціаторами такої діяльності були як владні структури Російської імперії, так і православне духовенство. Різні за тематичною спрямованістю ці публікації мали одну мету: довести читачеві «вищість і безгрішність росіян і РПЦ» над іншими етнічними групами й конфесіями. У результаті це загострило й так непрості міжетнічні взаємовідносини на Волині.

Список використаних джерел

1. Цецик Я. П. Політика російських чорносотенців відносно євреїв на Волині на початку ХХ ст. / Я. П. Цецик // Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Сер. : Історія. —2016. – Вип. 24. - С. 51-56 ; Tsetsik Ya. P. Politika rosiyskikh chornosotentsiv vidnosno evreyiv na Volini na pochatku HH st. / Ya. P. Tsetsik // Naukovi zapiski Vinnitskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni Mihayla Kotsyubinskogo : Zb. nauk. prats. Seriya : Istoriya. – Vip. 24. – Vinnitsya : FOP Korzun D. Yu., 2016. – S. 51-56.

2. Волынская штунда и её связь с Германией // Почаевский листок. – 1915. – № 6. – 15 февр. – С. 5-6 ; Volynskaya shtunda i ee svyaz s Germaniey // Pochaevskiy listok. – 1915. – № 6. – 15 fevr. – S. 5-6.
3. Немецкие колонии // Почаевский листок. – 1915. – № 1. – 9 янв. – С. 5-10 ; Nemetskie kolonii // Pochaevskiy listok. – 1915. – № 1. – 9 yanv. – S. 5-10.
4. Немецкая защита русского баптизма // Почаевский листок. – 1915. – № 1. – 9 янв. – С. 4 ; Nemetskaya zashchita russkogo baptizma // Pochaevskiy listok. – 1915. – № 1. – 9 yanv. – S. 4.
5. де Витте Е. Швабы или австрийцы / Слизавета де Витте // Почаевский листок. – 1915. – № 7. – 22 февраля. – С. 7 ; de Vitte Ye. Shvaby ili avstriytsy / Elizaveta de Vitte // Pochaevskiy listok. – 1915. – № 7. – 22 fevralya. – S. 7.
6. Немечество хуже татарщины или тевтоны наших дней // Почаевский листок. – 1915. – № 8. – 28 февр. – С. 13-15 ; Nemechestvo khuzhe tatarshchiny ili tevtony nashikh dney // Pochaevskiy listok. – 1915. – № 8. – 28 fevr. – S. 13-15.
7. Что говорил в Думе епископ Холмский Евлогий об отношении католиков к православным // Прибавление к Почаевскому листку за 1908 год. – № 17-18. – С. 136-137 ; Chto govoril v Dume episkop Kholmkiy Yevlogiy ob otnoshenii katolikov k pravoslavnyum // Pribavlenie k Pochaevskomu listku za 1908 god. – № 17-18. – S. 136-137.
8. Печуловский А., свящ. Кара Божия за измену православию / свящ. А. Печуловский // Почаевский листок. – 1906. – № 9. – С. 69-70 ; Pechulovskiy A., svyashch. Kara Bozhiya za izmenu pravoslaviyu / svyashch. A. Pechulovskiy // Pochaevskiy listok. – 1906. – № 9. – S. 69-70.
9. За чужими погнались, а своих не уберегли // Почаевский листок. – 1906. – № 9. – С. 70 ; Za chuzhimi rognalis, a svoikh ne uberegli // Pochaevskiy listok. – 1906. – № 9. – S. 70.
10. Фанатизм ксендза // Почаевский листок. – 1906. – № 9. – С. 71-72 ; Fanatizm ksendza // Pochaevskiy listok. – 1906. – № 9. – S. 71-72.
11. Польская хитрость // Прибавление к Почаевскому листку за 1907 год. – № 20-21. – С. 164-165 ; Polskaya khitrost // Pribavlenie k Pochaevskomu listku za 1907 god. – № 20-21. – S. 164-165.
12. Копачёва О. Ксьондзовская наглость / О. Копачёва // Прибавление к Почаевскому листку за 1908 год. – № 34-35. – С. 343 ; Kopacheva O. Ksondzovskaya naglost / O. Kopacheva // Pribavlenie k Pochaevskomu listku za 1908 god. – № 34-35. – S. 343.
13. До католиков Виленской, Волынской, Подольской и Холмской земли // Прибавление к Почаевскому листку за 1908 год. – № 5. – С. 36-37 ; Do katolikov Vilenskoj, Volynskoj, Podolskoj i Kholmskoj zemli // Pribavlenie k Pochaevskomu listku za 1908 god. – № 5. – S. 36-37.
14. Державний архів Рівненської області (далі Держархів Рівненської обл.), ф. 634, оп. 5, спр. 48, арк. 46 ; Derzhavniy arkhiv Rivnenskoj oblasti (dali Derzharkhiv Rivnenskoj obl.), f. 634, op. 5, spr. 48, ark. 46.
15. Молдавский П. Жид скачет, а крестьяне с. Новосельцы и деревни Богдановка плачут / П. Молдавский // Почаевский листок. – 1911. – № 14-15. – С. 11 ; Moldavskiy P. Zhid skachet, a krestyane s. Novoseltsy i derevni Bogdanovka plachut / P. Moldavskiy // Pochaevskiy listok. – 1911. – № 14-15. – S. 11.
16. Молдавский П. 166 левых депутатов, жида и деревня / П. Молдавский // Почаевский листок. – 1911. – № 14-15. – С. 12 ; Moldavskiy P. 166 levykh deputatov, zhidy i derevnya / P. Moldavskiy // Pochaevskiy listok. – 1911. – № 14-15. – S. 12.
17. Штуль А. Издевательство евреев над личностью христьянина / А. Штуль // Почаевский листок. – 1911. – № 14-15. – С. 35 ; Shtul A. Izdevatelstvo evreev nad lichnostyu khristyanina / A. Shtul // Pochaevskiy listok. – 1911. – № 14-15. – S. 35.

18. Молдавский П. Жидовские каверзы и радость ксьондзов / П. Молдавский // Почаевский листок. – 1911. – № 14-15. – С. 35-36 ; Moldavskiy P. Zhidovskie kaverzy i radost ksondzov / P. Moldavskiy // Pochaevskiy listok. – 1911. – № 14-15. – S. 35-36.

19. де Витте Е. Что хуже – жид или немец / Е. де Витте // Почаевский листок. – 1912. – № 15. – 25 февр. – С. 6 ; de Vitte Ye. Chto khuzhe – zhid ili nemets / Ye. de Vitte // Pochaevskiy listok. – 1912. – № 15. – 25 fevr. – S. 6.

20. Горбик И. Сильно присосались, никак не оторвёшь / И. Горбик // Почаевский листок. – 1911. – № 19. – 4 июня. – С. 23-24 ; Gorbik I. Silno prisosalis, nikak ne otorvesh / I. Gorbik // Pochaevskiy listok. – 1911. – № 19. – 4 iyunya. – S. 23-24.

21. Тарасюк Ф. Куда деваются губернаторские предписания о выселении евреев / Ф. Тарасюк // Почаевский листок. – 1911. – № 37-38. – 10 окт. – С. 23 ; Tarasyuk F. Kuda devayutsya gubernatorskie predpisaniya o vyselenii evreev / F. Tarasyuk // Pochaevskiy listok. – 1911. – № 37-38. – 10 okt. – S. 23.

22. Жидовские голодранцы // Почаевский листок. – 1911. – № 37-38. – 10 окт. – С. 23-24 ; Zhidovskie golodranty // Pochaevskiy listok. – 1911. – № 37-38. – 10 okt. – S. 23-24.

Стаття надійшла до редакції 13.06.2016 р.

J. Tsetsyk

**ACTIVITIES OF THE BLACK HUNDREDS IN VOLYN IN THE BEGINNING
OF THE TWENTIETH CENTURY IN THE DOCUMENTS OF THE STATE
ARCHIVES OF RIVNE AREAS**

In the article the documents that reflect the role of the Russian reactionaries in aggravation of interethnic and interfaith relations in Volyn in the early twentieth century. The influence of the Russian Orthodox Church in promoting the ideology of the Union of Russian people in the region. Based on the analysis of primary sources analyzed the main activities of the Black Hundreds in Volyn province in the early twentieth century. Studied that in the early twentieth century. as a result of strengthening Russification policies of the Russian Empire in many regions of the country experienced a complication of inter-ethnic relations. Was no exception and the Volyn province. The province lived representatives of various ethnic groups, due to the peculiarities of historical and geopolitical development. This is largely affected the ethnic-religious relations.

The basic policies reactionaries aimed at discrediting Poles, Jews and German agricultural settlers in Volyn in the study period. On the basis of the documents proved that this activity was carried out in the context of contemporary domestic politics of empire.

It is proved that the pages of the press agency workers researched the political groups routinely accused members of other ethnic groups and religions in all the troubles that have been in the state.

These activities contributed reactionaries complication of international relations in Volyn, which negatively affected the socio-political life of the region.

Keywords: *Volyn province, the Black Hundreds, Catholics, Jews, Germans, interfaith relations, ideology.*